

Kalliomäki ym.: Ehdotus laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan, että Suomessa otetaan käyttöön alusten käyttökustannuksia alentava järjestely, jolla merenkulun kansainvälistä kilpailukykyä parannetaan. Aloite on rinnakkaisaloite hallituksen esitykselle n:o 119.

Aloitteessa ehdotetaan, että ulkomaanliikenteen

kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle maksetaan tietyin edellytyksin merenkulkijoiden merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä ja maksettua lähdeveroa sekä työnantajan sosiaaliturvamaksuja vastaava määrä valtion varoista.

PERUSTELUT

Suomen ulkomaankaupan kuljetuksista noin 85 prosenttia hoidetaan meritse, joten Suomi on ulkomaankaupassaan riippuvainen merikuljetuksista. Jotta maamme ei jäisi kokonaan muiden maiden lipun alle rekisteröityjen laivojen suorittamien merikuljetusten varaan, Suomi tarvitsee myös omaa kauppalaivastoa. Sille on luotava tasavertaiset edellytykset toimia kovevassa kansainvälisessä kilpailussa.

Suomen merenkululliset erityisolosuhteet asettavat erityisvaatimuksia niin aluskannalle kuin merenkulkijoiden ammattitaidollekin. Näiden vaatimusten täytyminen voidaan parhaiten turvata Suomen lipun alla toimivilla aluksilla ja suomalaisilla merenkulkijoilla. Suomen lipun alla toimivan merenkulun jatkuvuus on myös edellytys sille, että Suomessa voidaan kouluttaa henkilökuntaa myös muihin merenkulkuun liittyviin tehtäviin. Myös mahdollisten poikkeusolojen varalta Suomella tulee olla riittävän suuri ja monipuolinen kauppalaivasto. Ulkomaankaupan kuljetusten sujuvuus, jatkuvuus ja luotettavuus ovat tärkeitä kilpailutekijöitä suomalaiselle teollisuudelle.

Suomen lipun alla toimivalla kauppa-aluskannalla on myös huomattava merkitys ulkomaanvaluutan hankinnassa, ja sen myönteinen vaikutus maamme kuljetustaseeseen on miljardi-luokkaa.

Edellä esitetyin perustein Suomen lipun alla kulkevia kauppa-aluksia tulisi tukea maksamalla yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta merityötulosta toimitettua ennakonpidätystä ja rajoitetusti verovelvollisen merenkulkijan osalta maksettua lähdeveroa sekä maksettua työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaava määrä asianomaisen aluksen varustamolle. Myönnettävän tuen avulla tulisi Suomen lipun alla säilyä niin paljon aluksia, että ne voisivat vastata 40 prosentista Suomen ulkomaanliikenteen tavarankuljetuksista.

Hallituksen esityksessä n:o 119 todetaan, että kauppa-alusluettelo ei olisi luonteeltaan varsinainen mukavuuslippujärjestelmä. Kuitenkin esityksen perusteella työnantaja voisi sopia siitä, että suomalaisia työehtosopimuksia ja osin suomalaista lainsäädäntöäkään ei tarvitsisi noudattaa kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella. Kun esitys lisäksi sisältää ehdotuksen työntekijöiden verojen palauttamiseksi työnantajalle, muodostuisi suunnitellusta alusrekisteristä maailman edullisin mukavuusrekisteri työnantajalle. Muiden mukavuuslippurekistereiden tavoin työnantajalla olisi oikeus käyttää niin sanottua halpatyövoimaa, mutta tämän lisäksi työnantaja saisi vielä Suomen valtion tukea 35 prosentin lähdeveron ja työnanta-

jan sosiaaliturvamaksujen palauttamisen muodossa.

Päinvastoin kuin hallituksen esityksessä tässä aloitteessa ei ole säännöksiä, jotka mahdollistaisivat niin kutsutun halpatyövoiman käytön Suomen lipun alla toimivissa kauppa-aluksissa kansallisilla työ- ja palkkaehdoilla ilman Suomen tasoista sosiaali- ja työsuhdeturvaa.

Aloitteessa edellytetään, että Suomen lipun alla kulkevilla laivoilla, kuten muillakin suomalaisilla työpaikoilla, noudatetaan Suomen lainsäädäntöä, ellei tiettyjen aloitteen 6 §:ssä mainittujen lakien osalta ole sovittu toisin työnantajan ja Suomessa rekisteröidyn työntekijöiden etujen valvomiseksi perustetun yhdistyksen välillä.

Aloitteen 7 §:ssä edellytetään, että sellaiset työsopimuksen määräykset, jotka ovat ristiriidassa valtakunnallisen suomalaisen työehtosopimuksen kanssa, ovat mitättömiä ja niiden sijasta on noudatettava suomalaisen työehtosopimuksen vastaavia määräyksiä.

Aloitteessa katsotaan, että sellaista hallinnollista toimenpidettä kuin aluksen merkitsemistä kauppa-alusluetteloon ei ole pidettävä taloudellisenä ja tuotannollisena synnä, jonka perusteella työnantaja voisi irtisanoa toistaiseksi voimassa

olevan työsopimuksen. Hallituksen esityksessä oleva lain 8 § on poistettu aloitteesta.

Aloitteen 8 §:n mukaan työsuhteita koskevat ja työsuhteista johtuvat riita- ja rikosasiat sekä työehtosopimuksia koskevat riita-asiat ratkaistaan tuomioistuimissa, jotka määräytyvät Suomen lainsäädännön mukaan. Oikeutta sopimusten poiketa tuomiovallan käyttöä koskevista säännöksistä ei aloitteeseen sisälly.

Ulkomaalaisten työntekijöiden työolojen tulee olla samat kuin suomalaistenkin. Niihin liittyviä kysymyksiä ei ole tarvetta erikseen käsitellä, kuten hallituksen esityksen 10 §:ssä on ehdotettu.

Aloitteessa katsotaan myös, että ennakonpidätyksiä, lähdevero ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja vastaava valtion tuki tulisi saada ilman miehitys- ja työvoimakustannusten alentamiseen liittyviä ehtoja. Muissa pohjoismaissa, joissa vastaavat rekisterit on luotu, ei tuen saamisen ehdoksi ole asetettu merenkulkijoiden palkka- ja työehtojen heikentämistä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Ulkomaanliikenteen kauppa-alusluetteloon (*kauppa-alusluettelo*) voidaan merkitä lastialus ja sellainen muu alus, joka on tarkoitettu pääasiallisesti lastin kuljettamiseen, kun:

- 1) alus on merkitty Suomen alusrekisteriin;
- 2) alusta käytetään pääasiassa ulkomaanliikenteeseen; ja
- 3) alus on enintään 20 vuotta vanha sen vuoden alussa, jona se merkitään kauppa-alusluetteloon.

Suomen alusrekisterissä oleva alus, joka on enintään 25 vuotta vanha tämän lain voimaan tullessa, voidaan merkitä kauppa-alusluetteloon.

Kauppa-alusluetteloon merkittäväksi alukseksi hyväksytään myös sellaiset hinaajat ja työntäjät, jotka kuljettavat säännöllisesti lastiproomuja ulkomaanliikenteessä, samoin kuin sellaiset matkustaja-aluksiksi katsastetut alukset, jotka on pääasiallisesti tarkoitettu lastin

kuljettamiseen ja joilla on enintään 60 matkustajapaikkaa.

Kauppa-alusluetteloon voidaan merkitä myös sellainen kolmansien maiden välillä liikennöivä muu kuin 3 momentissa tarkoitettu suomalainen matkustaja-alus, joka täyttää 1 momentin 1—3 kohdan edellytykset ja joka ei liikennöi pohjoismaisesta satamasta.

2 §

Kauppa-alusluetteloa pitää merenkulkuhallitus, joka myös päättää aluksen merkitsemisestä luetteloon.

Alusrekisterinpitäjä Ahvenanmaalla voi myös merkitä Ahvenanmaalla alusrekisteriin merkityn aluksen kauppa-alusluetteloon.

3 §

Alus on omistajan hakemuksesta merkittävä kauppa-alusluetteloon, kun alus täyttää

1 §:ssä mainitut luetteloon merkitsemisen edellytykset.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemuksen tulee sisältää tarpeelliset tiedot ja asiakirjat aluksesta ja sen käytöstä sekä muista asian ratkaisemiseen vaikuttavista seikoista. Hakijan on lisäksi toimitettava merenkulkuhallituksen pyynnöstä kaikki muutkin hakemuksen käsitelyssä tarvittavat tiedot ja asiakirjat.

4 §

Varustamotoimintaa harjoittavalle suomalaiselle aluksen omistavalle yhteisölle maksetaan kauppa-alusluetteloon merkittyä alusta kohden valtion varoista tukena:

1) yleisesti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityltä alukselta saamasta erityötulosta toimitettua ennakonpidäystä ja maksettua työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaava määrä; sekä

2) rajoitetusti verovelvollisen merenkulkijan kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella tehdystä työstä saamasta palkkatulosta perittyä lähdeveroa ja maksettua työnantajan sosiaaliturvamaksua vastaava määrä.

Tukea voidaan myöntää myös suomalaiselle yhteisölle, joka harjoittaa varustamotoimintaa Ahvenanmaalla rekisteröidyllä yhteisön omistamalla aluksella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua tukea ei kuitenkaan myönnetä kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajalle sinä aikana, kun tälle maksetaan pientonniston korkotukea tai vastaavaa Ahvenanmaan maakunnan tukea. Sama koskee sellaista valtion tai Ahvenanmaan maakunnan avustusta tai tukea, jonka tarkoituksena on aluksen käyttökustannusten alentaminen.

Tuen myöntää ja maksaa merenkulkuhallitus.

5 §

Liikenneministeriö antaa tuen hakemista, myöntämistä, maksamista ja valvontaa koskevat samoin kuin muut tarvittavat määräykset ja ohjeet.

6 §

Kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella on noudatettava Suomen lakia, jollei toisin säädetä.

Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen työsuhteissa noudatettavalla ja suomalaisten työmarkkinaosapuolten välillä tehdyllä työehtosopimuksella voidaan sopia toisin siitä, mitä meri-

mieslaissa (423/78), merityöaikalaissa (296/76), merimiesten vuosilomalaissa (433/84) ja yhteistoiminnasta yrityksissä annetussa laissa (725/78) säädetään.

7 §

Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen työsuhteissa noudatettavaan työehtosopimukseen sidotun työnantajan on noudatettava työehtosopimuksen määräyksiä myös sellaisen työntekijän työsuhteessa, joka ei ole sidottu työehtosopimukseen.

8 §

Tässä laissa tarkoitettuja työehtosopimuksia koskevat riita-asiat käsittelee ja ratkaisee työtuomioistuin.

9 §

Kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella työskenteleviin ulkomaalaisiin ei sovelleta ulkomaalaislain (378/91) ja sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten mukaista työlupamennettelyä.

Ulkomaalaisten merenkulkijoiden sosiaalisiin oloihin liittyvät kysymykset käsitellään työministeriön yhteydessä toimivassa merimiesasiain neuvottelukunnassa.

10 §

Kauppa-alusluetteloon merkityn aluksen omistajan on ilmoitettava merenkulkuhallitukselle sellaisista olosuhteiden muutoksista, joilla voi olla merkitystä aluksen luettelossa pitämisen kannalta.

11 §

Alus poistetaan kauppa-alusluettelosta, jos aluksen omistajan ilmoituksen tai merenkulkuhallituksen muutoin saamiin tietojen perusteella käy selville, että 1 §:ssä tarkoitettut luetteloon merkitsemisen edellytykset eivät enää täyty.

Kauppa-alusluettelosta poistamisesta päättää merenkulkuhallitus.

Merenkulkuhallituksen tulee kuulla Ahvenanmaan itsehallintoviranomaisia, kun Ahvenanmaalla alusrekisteriin merkitty alus poistetaan kauppa-alusluettelosta.

12 §

Merenkulkuhallituksen on määrättävä tuki palautettavaksi, jos yhteisö on:

1) antanut kauppa-alusluetteloon merkitsemistä tai tukea hakiessaan olennaisessa kohdas-

sa väärän, harhaanjohtavan tai puutteellisen tiedon;

2) salannut aluksen kauppa-alusluetteloon hyväksymiseen tai tuen saamiseen olennaisesti vaikuttavia seikkoja;

3) kieltäytynyt antamasta kauppa-alusluettelopidon valvontaa varten tarvittavia tai tuen saamiseen liittyviä tietoja, asiakirjoja tai muuta aineistoa; tai

4) jos tuki on muutoin myönnetty tai maksettu perusteettomasti tai virheellisin perustein.

Palautettavalle määrälle on maksettava tuen maksupäivästä korkoa, joka vastaa kulloinkin voimassa olevaa Suomen Pankin peruskorkoa lisättynä neljällä prosenttiyksiköllä. Jollei palautettavaa määrää suoriteta asetettuna eräpäivänä, on sille maksettava vuotuista viivästyskorkoa 16 prosenttia.

13 §

Tämä laki ja sen nojalla annetut määräykset samoin kuin lain 6 §:ssä mainittujen lakien soveltamisalaa koskevat Kansainvälisen työjärjestön Suomea sitovat sopimukset on oltava nähtävillä kauppa-alusluetteloon merkityllä aluksella.

14 §

Tämän lain 1 §:ssä säädettyjen kauppa-alusluetteloon merkitsemisen edellytysten noudattamista valvoo merenkulkuhallitus.

Tullihallitus on velvollinen tarvittaessa antamaan merenkulkuhallitukselle virka-apua tässä valvontatehtävässä.

15 §

Tarkempia määräyksiä tämän lain soveltamisesta antaa tarvittaessa liikenneministeriö.

16 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Jos työsopimus lakkaisi irtisanomisen, sovitun määräajan päättymisen tai muun syyn takia, mutta työ aluksen kauppa-alusluetteloon merkitsemisen jälkeen jatkuu niin kuin merimieslain 42 §:ssä on sanottu, on sopimussuhteessa edelleen noudatettava ennen sen hiljaista pidentymistä noudatettuja ehtoja.

Helsingissä 31 päivänä lokakuuta 1991

Antti Kalliomäki
Marjatta Vehkaoja
Johannes Koskinen
Aarno von Bell
Heli Astala
Jukka Gustafsson
Lauri Metsämäki
Esko-Juhani Tennilä
Tina Mäkelä
Jukka Roos
Leena Luhtanen

Ulpu Iivari
Arja Ojala
Tarja Kautto
Marja-Liisa Tykkyläinen
Marjatta Stenius-Kaukonen
Matti Vähänäkki
Pentti Lahti-Nuuttila
Lea Mäkipää
Hannu Suhonen
Reijo Lindroos
Erja Lahikainen

Tuulikki Hämäläinen
Heikki Rinne
Jouni Backman
Eila Rimmi
Outi Ojala
Virpa Puisto
Anna-Liisa Kasurinen
Raimo Vistbacka
Sulo Aittoniemi
Heikki Riihijärvi
Reijo Laitinen